

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ДЖОНА СТЕЙНБЕКА В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Пушкар Тетяна Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент

Заболотна Софія Михайлівна

здобувач першого рівня вищої освіти

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Проблема відтворення індивідуально-авторського стилю в художньому перекладі є однією з центральних у сучасному перекладознавстві. Ідіостиль, або індивідуальний авторський стиль, охоплює сукупність мовно-стилістичних, образних та структурно-композиційних характеристик, що відрізняють творчість конкретного автора від усіх інших, і відображає неповторне світобачення письменника [1, с. 12]. Особливо показовим у цьому відношенні є творчість Джона Стейнбека (1902–1968) – лауреата Нобелівської премії 1962 року, автора романів «The Grapes of Wrath» і «Of Mice and Men», які здобули широке визнання в Україні завдяки перекладам Оксани Смольницької та Наталії Михаловської.

Ідіостиль Стейнбека характеризується кількома виразними домінантами. По-перше, це мовна гетерогенність: письменник майстерно поєднує нейтральну, часом піднесено-ліричну мову авторського оповідача і соціально знижене, діалектне мовлення персонажів – мігрантів та сільських робітників. Таке поєднання реалізується через скорочені форми, граматичні «помилки» та ідіоматику, що надає тексту документальності й соціальної достовірності. По-друге, стейнбеківська проза вирізняється виразною ритмічністю, яка досягається засобами анафори, паратаксису та синтаксичного паралелізму і наближає описові пасажі до верлібру або біблійного стилю [3, с. 165]. По-третє, важливою рисою є розгалужена образна система, у якій природні образи функціонують як символи соціальних і психологічних процесів (черепаха у

«Гронах гніву» – символ невинної сили, що долає перешкоди). По-четверте, для письменника характерна синтаксична гнучкість: чергування монументальних, розгалужених речень і коротких уривчастих конструкцій. По-п'яте, значущою є інтертекстуальність – алюзії на Біблію, американську літературну традицію та народні пісні [4, с. 87].

Порівняльний аналіз оригіналів і перекладів виявляє різні стратегічні підходи перекладачів. Переклад «Гронів гніву» О. Смольницької тяжіє до форенізаційної стратегії: перекладачка зберігає ритмічно-синтаксичну організацію тексту, відтворює анафоричні конструкції оригіналу. Зокрема, у знаменитому описі пилової бурі початкове «and» передано відповідним «і», що забезпечує анафоричний ефект засобами української мови. Переклад «Про мишей і людей» Н. Михаловської є більш доместикаційним: перекладачка вільніше перебудовує синтаксис і лексику, ставлячи пріоритетом природність цільового тексту. Обидва підходи є теоретично обґрунтованими, адже оптимальна стратегія відтворення ідіостилю передбачає збереження ключових стилістичних доміант з одночасною готовністю до компромісу у менш значущих аспектах [2, с. 27].

Найбільш проблемними аспектами відтворення ідіостилю Стейнбека є передача діалектного мовлення, звукової організації прози та інтертекстуальних алюзій. Для передачі діалекту обидва перекладачі вдаються до компенсаційних прийомів: наприклад, «I ain't gonna say nothin'» Михаловська передає як «Я нічо не скажу», зберігаючи загальне враження соціально зниженого мовлення [1, с. 67]. Алітерація та асонанс відтворюються лише частково через фонетичні відмінності мов.

Водночас образна система, лексичні доміанти та загальний тон авторського голосу – поєднання стриманості й внутрішньої напруженості – відтворені в обох перекладах загалом успішно, що дозволяє українському читачеві повноцінно сприймати художню своєрідність стейнбеківської прози.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1971. 129 с.
2. Коломієць Л. В. Методологічно-стильові орієнтири в українському поетичному перекладі від кінця ХІХ до початку ХХІ століття. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 2011.
3. Steen G. Perspectives on discourse: the state of the art. *Language and Literature*. 2004. No. 13 (2). P. 161–179.
4. Leppihalme R. *Culture Bumps: An Empirical Approach to the Translation of Allusions*. Clevedon : Multilingual Matters Ltd, 1997. 193 p.